

WEB **Yeshiva**
MASTERY IN HALACHA
& SEMICHA PROGRAM

Yarchei Kalla 5776

August 7-11, 2016 / 3-7 Menahem Av 5776

In partnership with Shir Hadash
3 Chopin Street, Jerusalem

במא דמוקרא . כיום של זכויות לנהג : לישרי לן מר . שירה : סי' איתתו כסא דזוגיתא חזרתא . מכאן נהגו לשבר זכויות בנשותיו :

מורה ובי מלוא דמגנו עלן . היין התורה שפסקו והיין המלוא שלטו : במקום גילה עם תהא רעדה . פשוטו של מקרא עבדו את ה' זכרתי וכו' וכו' : סלכה פפוקס . שרינה :

עבדו את ה' זכרתי היינו תפלה דליקרי עבודה *כדתינא בספרי (פ' עקב) ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה :

במקוין דס בביתא קדשים וכו' . וקשה דלמח צפיג דע"י (דף מד-) גבי דמיס חילונים ודמיס פנימיים של קרבנות אלו ואלו נמכרים לגנבים לזבל אלמלא דאין מועילין ביה :

א טושיע אית סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הכריעה 'ז' נקיים חלה לזבד שנאמר ואם טהרה מוזבה ואין זבד חלה הרואה טלחה ימים רעופין בתוך י"א יום שביי כדה לנדה : ומכניסה .

איתתו כסא דמוקרא בת ארבע מאה וזו ותבר קמיהו ואעציבו רב אשי עבר הלולא לבריה חזנהו דרבנן דהוון קא בדחי מובא איתתו כסא *דזוגיתא חזרתא ותבר קמיהו ואעציבו אמרו ליה רבנן לרב המנונא וזשי בהלולא דמר בריה דרבנא לישרי לן מר אמר לחו ווי לן דמיתגן ווי לן דמיתגן אמרי ליה אנן מה נעני בתרין א"ל *הי תורה והי מצוה דמגנו עין א"ד יודגן משום רשב"י *אסור לאדם שישאל שחוק פיו בעולם הזה שנאמר 'או ימלא שחוק פינא ולשונו רנה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדול ד' לעשות עם אלה אמרו עליו על ר"ל שזמיו לא מלא שחוק פיו בעוה"ז מבי שמעה מר' יוחנן רביה : ת"ר

באין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסקה והיכי דמי הלכה פסקה אמר אביי כי הא דר' יורא *דאמר ר' יורא יבנות ישראל החמירו על עצמן *שאפילו רואות מיפת דם כחדל וישבת עליה שבעה נקיים רבא אמר כי הא דרב הושעיא דאמר רב הושעיא *מערים יאדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואב"א כי הא דרב הונא *דא"ר הונא א"ד זעירא יתמקיין דם בביתא קדשים אסור בהנאה ומועילין בו רבנן עבדי במחנותיו רב אשי עבד כברייתא : ת"ר *באין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים במלים אלא *מתוך שמחה של מצוה וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים במלים אלא מתוך (א) דבר הלכה שכן מצוינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותחנונים (ב) וכן תנא *מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה דבר הלכה שפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה פסקה וכו' זוכרתו כי הא *דרב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניחא דבבל כי מטא להחם א"ל מר ודאי דאמרי אינשי הני צניחא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא א"ל אדכרתן מילתא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי יתירא דכתיב *בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היאך ישוב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה רב מרדכי אלוייה *לרב שימי בר אשי מהגרונאי ועד בי כיפי ואמרי לה עד בי דורא :

ד ב מיי קיד מהלכות תפלה הלכה ית סגמ עיני ית טושיע ח"ת סי' זג טעף ג' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

קודם מירוח לא הוקבעה למעשר מן התורה ורבנן הוא דלמרו חכילים קבע דבבר שלא נגמר מלאכתו אבל חכילים ערלי לא אסרו ומאכל בהמה ערלי הוא דתנן בהסכת פאה (פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה היה ועוף עד שימרח הלך בהמתו אוכלת ופטורה אבל איהו אסור בחכילה קבע : אסור בהנאה ומועילין בו . ואמ"ל דק"ל אין מועילין בדמים ילפינן לה מקראי שהסכת יומא (דף נט) וכשחטת חולין (דף קו) . ה"מ כששחטתו בעזרה דלויא למימר נחתיו לכס על המזבח לכפר (ויקרא י) לכפר נחתיו כך ולא למעילה אבל כדס הקוה מועילין כלומר אם נהגה מביא קרבן מעילה והגן הויין הלכות פסוקות שאלו עשויין קשיות ומירוצים שיהא לרין להכרה בהן : כמחנותיו . מתוך כובד ראש : כברייתא . מתוך הלכה פסקה : שיטה . ליגות : מתוך קלות ראש . חילוף של כובד ראש מתוך זמחה לב ועמק : אלא מתוך שמהם (ה) . כגון דברי תחנונים של תורה כגון סמוך לגאולה מלרים או סמוך להלכה לדוד שהוא של שבח ותחנונים כגון ר' לון יראו יעשה שומר ה' את כל אוהביו וכגון מקראות הסודרות בהפלת ערביים כי לא יעשה ה' את עמו וכיולא בהן : אלוים . לויכו בדרך : גניחא . דקלים :

באין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסקה והיכי דמי הלכה פסקה אמר אביי כי הא דר' יורא *דאמר ר' יורא יבנות ישראל החמירו על עצמן *שאפילו רואות מיפת דם כחדל וישבת עליה שבעה נקיים רבא אמר כי הא דרב הושעיא דאמר רב הושעיא *מערים יאדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואב"א כי הא דרב הונא *דא"ר הונא א"ד זעירא יתמקיין דם בביתא קדשים אסור בהנאה ומועילין בו רבנן עבדי במחנותיו רב אשי עבד כברייתא : ת"ר *באין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים במלים אלא *מתוך שמחה של מצוה וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים במלים אלא מתוך (א) דבר הלכה שכן מצוינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותחנונים (ב) וכן תנא *מרי בר בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה דבר הלכה שפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה פסקה וכו' זוכרתו כי הא *דרב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניחא דבבל כי מטא להחם א"ל מר ודאי דאמרי אינשי הני צניחא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא א"ל אדכרתן מילתא דרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי יתירא דכתיב *בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היאך ישוב אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה רב מרדכי אלוייה *לרב שימי בר אשי מהגרונאי ועד בי כיפי ואמרי לה עד בי דורא :

הכא : רבנן עבדי כמחנותיו . וכושיהו ק"ל ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק חלה מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שטקס בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי דזמרה ואשרי קודם תפלה : רב אשי עבד כברייתא . ירושלמי לא יעמוד ויתפלל חלה מתוך דבר הלכה א"ר ירמיה העוסק בלרכי לזכור כעוסק בדברי תורה דמי :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

הוא שיש לו חסד ורחמים וכו' : עין משפט נר מצוה : עין משפט נר מצוה :

ה טושיע ח"ת סימן תקם טעף ה' :

אין עומדין פרק המישי ברכות

מסורת
הש"ס

דבר שאינו הגון פירוש אנו' לניכא איסורא דאורייתא דאי חזק

איסורא דאורייתא פשיטא הוכח חוכים כתיב (ויקרא יט):
בגוברין פי' ארס שהיא חשוב למוטות צין אנשים:
משכור אסור להפיל ירושלמי במסכת תרומות פרק
קמא רבי זירא בעי

יו א מו"י פ"ו מהלכות
דעות הלכה א סנה
עשין יא:

[שיך לעיל עמוד א]

יה ב מו"י פ"ג מהלכות
קופה הלכה כב:
יש ב מו"י פ"ה מהל'
תפלה הלכה א סנה
עשין יט עושיע אר"ח
סימן קכ טע"ף א:
כ ד ה מו"י פ"ט מהל'
בואה המתה הלכה א
ופ"ה מהל' עמ"ק הרבני
ה"ל א ופ"ה מהל' ספול
המודעין הלכה א סנה
לאוין ט:
כא ו מו"י פ"ו מהלכות
פ"ח הלכה ב סנה
עשין יג עושיע יוד'
סימן רמח טע"ף ד:
כב ו חמ"ט (ע"ל מהל'
שנה כ"ג ט) ופ"ה
מהל' תענית הל' א ופ"ח
עשין ג עושיע אר"ח פ"י
רמח טע"ף ד:

קמיה דרבי חמי שכור מהו סיברך
ח"ל והלכת ושבעת וברכת ואפילו
מודמס. פירוש ופ"י הוא שהיו
ושכור כלכך שאינו יכול לדבר כראוי
דכ"י משמע ושבעת וברכת:
משכור לישכ בד' אמות

מכאן

של תפלה. צין מלפניו (צין)
מלאחריו) ובין מן הגדין ופירשו
השוכת הגאונים דוקא ביושב ובטל
אלא אם היה עוסק בק"ש ובברכותיה
וכיוצא בהם אפילו יושב ספיר דמי:
עמך משמע בתוך
ארבע אמות משום
דכתיב עממך מלא בה"א כלומר
אלא היה יושב בתוך ארבע אמות
שנה כי אם בחמשית:

מורה

הלכה בפני רבך את. ואף
ט"פ שלא למד עדיין בפניו
מ"מ גדול, השור היה יושב ללמוד
לפניו: כל הושב בחשנית בשבת.
פירש ר"ח בחשנית חלוס וכן איסא
במורה סהלים וכשיושב בחשנית
חלוס בשבת פי' בה"ג שאומר ענו
כאלה נזור ואפילו קובע ברכה
לעגמו כיון שאינו בתוך י"ח:
גדולה

צריך לכושרו. הנחמד צריך לנקות את עלמו ולהודיע את חושדו
שאלו בו אחרו דבר מנוגע: לפני בה עליו. אל תחנני ככה בליעל
לתדני בשכרות: ואסתמר. אחייד עם אחרים ויהשדני בעלי.
עלמך. שקר: שלש אמתות. דריש לנו לשון מיה: דקי מיה.
תורה אור שהלשה נבדקת בהן בשעת הסגנה

ערכין טו:

עלם ימלא בה אחד מהם תמות:
נדם וחלם והדלקה נר. של שבת
על ג' עבירות הללו נשים מתות
וטעמיהו יליף במסכת שבת (ד' לא):
שמובלט צין אנשים רב דימי מפרס
לה לא ארוך ולא גוף וכו': אלם פי'
עב: אומר. ר"ש בלע"ז: גיטור.
שהוא לבן יותר מדלי: ולא חסם.
יותר מדלי שלא יהיה תימה בעיני
הבריות ומסוך שגדברין בו שלטות
בו עין הרע: סללס עממך. משמע
אף הוא עמה בעמידה: אל סנפר
סוס. על זה ולא לחמר מכאן שחטא
לעלי ורלה לעגמו ולהתפלל שינתן לה
בן אחר: וסקרינו סכסנים. אמרו
בפרק קמא דמגינה (ד' יא) והקריבו
זה קבלת הדם: של שבעים פנים.
כלומר אפילו נגזר עליו מנשריו לפי
שחשנית קשה בשבת לפי שהכל
מתענגים בו והוא מחטנה: סעניסא
לסעניסא. יתענה למחר: ותתפלל
על ס'. קך כחוב הוא במקרא
ולא גרסין הכל אל תקרי: שומר
וסודס ללניסו. לדבריו הודה
לאחר זמן שנבואת נביאים אחרים:
דכתיב

[חמור שהא
לבן גיטור
ר"ש בלע"ז
פ"ז וכו'
[כ"ה] לקמן
הת: ונמנה
בכורות דף טז:
וע' סירס'
לקמן טו:
[וע' במערי'
י"ע לקמן
תנ']

במדנה ה

סוסיט סו.
עולתפת
כתיבה וע"ש
חוס' ונמוס'
מנתיס וי:
וע"ק

שנת לב.

סחלים טז

עירובין סג.

*דבר שאינו הגון וחען הנה
ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתומא רבי
יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא ארון אתה
בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך
שאתה חושדני בדבר זה איכא דאמרי
הכי אמרה ליה לא ארון אתה לאו איכא
שבינה רוח הקודש נבך שדנתני לכף חובה
ולא דנתני לכף זכות מי לא ידעת דאשה
קשת רוח אנכי ויון ושכר לא שחיתי אמר
רבי אלעזר מבאן לנחשר בדבר שאין בו
שצריך להודיעו אל תתן את אמריך לפני
בת בליעל אמר רבי אלעזר מבאן לשכור
שמתפלל כאלו עובד ע"ז כתיב הכא לפני
בת בליעל וכתיב התם ויצאו אנשים בני
בליעל מקרבך מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז
ויען עלי ויאמר לבי לשלום אמר רבי אלעזר
מבאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך
לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר
ואלהי ישראל יתן את שלתיך: ותדר גדר
ותאמר ה' צבאות אמר רבי אלעזר מיום
שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו
להקב"ה צבאות עד שבאתה הנה וקראתו
צבאות אמרה הנה לפני הקב"ה רבש"ע מכל

צבאי צבאות שבראת בעולםך קשה בעיניך שחתן לי בן אחר משל למה הרבר דומה למלך בשר ודם
שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפרח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגחיו עליו
דחק ונכנס אצל המלך א"ל אדוני המלך מכל סעודה קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת:
אם ראה תראה א"ר אלעזר אמרה הנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתחר
בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרא משקו לי מי טופה ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר ונקתה
ונורעה זרע הניתא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצעור
יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איכא למימר *דחניא
ונקתה ונורעה זרע מלמד שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל א"ל רב עקיבא אם כן ילכו כל
הנקרות כולן ויסתתרו וזו שלא קלקלה *נפקדת אלא מלמד שאם היתה יולדת בצעור יולדת בריוח
קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים אחד יולדת שנים מאי אם ראה תראה *דברה תורה כלשון
בני אדם: בעני אמתך אל תשכח את אמתך ונתתה לאמתך א"ר יוסי בר' תנינא ג' אמתות הללו למה אמרה
הנה לפני הקב"ה רבש"ע *שלשה בדקי מיתה בראת באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה ואלי הן גדה
וחלה והולקת הנר כלום עברתי על אחת מהן: ונתתה לאמתך זרע אנשים מאי זרע אנשים אמר רב
גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שמושה שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד ורבי יוחנן אמר זרע ששקול
כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שנאמר *משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו ורבנן אמרי
זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים כי ארא רב דימי אמר לא ארוך ולא גוף (ב) ולא קמן ולא אלם ולא
צורך ולא גידור ולא חכם ולא מופש: אני האשה הנצבת עמכה בזה אמר ריב"ל *מכאן שאסור לישב
בתוך ארבע אמות של תפלה: אל הנער הזה התפללתי א"ר אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה
שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי אלא
אמר להן עלי קראו בהן לית ולשחטו חונה שמואל דהוה מהדרי בתר בהן למישחטו אמר להו למה
לכו לאהדורי בתר בהן למישחטו ישחטו בור כשרה אייתודו לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא אמר
ליה *מי כתיב ושחט הכהן והקריבו הכהנים כתיב *מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחטו שכשרה
בור אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את יוכל *המורה הלכה בפני רבו
חייב מיתה אחת חנה וקא צותה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאענשה
ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי: ותנה היא מדברת על לבה
אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפני רבוננו של עולם כל מה שבראת
באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואוננים לשמוע ודמם להריות פה לדבר ידים לעשות
בהם מלאכה רגלים להלך בהן רדים להניק בהן רדים הללו שנתת על לבי למה לא להניק בהן חן
לי בן ואניק בהן: ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא 'כל היושב בתענית בשבת קורעין לו
גזר דינו של שבעים שנה ואף על פי כן חורין ונפרעין ממנו דין עונג שבת *מאי תקנתיה אמר רב
נחמן בר יצחק יייתבי תעניתא לתעניתא: ואמר רבי אלעזר הנה המיחה דברים כלפי מעלה שנאמר
ותתפלל על ה' מלמד שהמיחה דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליהו דברים כלפי מעלה
שנאמר ואתה הסבות את לבם אחורנית א"ר שמואל בר רבי יצחק כגין שחור הקב"ה וחורה לו לאיתרו
דכתיב

ל"ה נפסדת
[יכנסו ע"ל. כחובות סו:
קודשין וי: גיטין מה:
דריס ג. כ"ט לא: זר:
ע"ז מה. סנהדרין טו. טז:
ס"ה: ס"ח י"ב. זנחוס
קמ: כ"ח י"ב. ערכין ג.
דרכ לב: מד.]

הנחות הב"ח
(ב) נמ' ולא קמן. ל"כ
פי' סבור דק ביהוה
ולא אלם פירוש שהיה עב
סרכס לשון ואלים:

זכמים ג.
[ומה כ"ז.
מנמות י"ט.]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מורה וכו'
וכא' ללמוד לפניו.
פי' חסיד סימן קל"ח:

תיב לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. וארז"ל (בפי"ק דתענית ובספרי) איזוהי עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה. הנה האהבה שאמר שצריכה להיות בכל לב. הוא פשוט. כי היא ממצות התלויות בלב. וכן ענין האהבה בכל נפש שאמר. היינו אף גם למסור נפשו עליו יתי"ש מעוצם נפלאת האהבה לו ית'. וכמ"ש בפי ראשונה ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך כו'. אמנם בפי זו חידוש הוא שחידשה. שגם העבודה היא נתפלה צריכה להיות בכל לב ובכל נפש. (ולהכי נמי לא כתיב ובכל מאדכם בפי זו כמו בפי ראשונה דכתיב בה נמי ובכל מאדך. כי פרשה ראשונה מיירי מענין מצות האהבה לחוד. שייך לומר שתהיה האהבה גם בכל מאד. זה הממון. כמ"ש רז"ל (ברכות ס"א ב') אם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכ"י ובכל מאדך. אבל בפרשה זו דכתיב בה נמי עבודה היא תפלה. לא שייך עלה כ"י ובכל מאד):

והנה מ"ש בכל לבבכם על ענין התפלה. הוא פשוט ומבואר כוונת הכתוב לבי ענינים:

הא' היינו לפנות לבו מטרדת המחשבות. ולהטותה אל הכוונה השלימה לתיבות התפלה בלבב שלם ומעומקא דלבא. כמאמרם ז"ל בברייתא (ר"פ אין עומדין) המתפלל צריך שיכוון את לבו לשמים שנאמר תכין לבם כו'. וכדמשמע להו נמי התם מקראי דחנה וחנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל צריך שיכוון לבו. וכמ"ש דוד המלך ע"ה בכל לבי דרשתיך. ובזוהר (בשלח ס"ג ב') כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותי ולצלאה מעומקא דלבא בגין דישתכח לביה שלים בקב"ה ויכוין גבא ורעותא. ולכן אמרו ז"ל (שם ס"פ תפלת השחר) שהמתפלל צריך לשהות וכו' כדי שתתחונן דעתו עליו. והיינו בכל לבבכם שתתמלא כל הלב רק בכוונת תיבות התפלה. שאם יעלה בלבו איזה מחשבה אחרת. הרי הלב חלוקה בבי מחשבות:

והבי' היינו גם לשרש מלבו בעבודת התפלה תענוגי העולם והנאותיו מכל וכל. ואך להסתכל כלפי מעלה ברוממות הבורא יתברך. כמו שאמרו (יבמות ק"ה ב') המתפלל צריך שיתן לבו למעלה. עד שיהא כל כח לבו משוכה רק למעלה להתענג על ה' לבד בתיבות התפלה. וכענין החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה א' כדי שיכוונו את לבם למקום. וכענין שפי' רבינו יונה ז"ל שם ענינה ע"ש ולבך תשית. וכמו שאמרו בשמות רבה (פ"כב) אדם צריך שיטהר לבו קודם שיתפלל. (אמנם כל עיקר ענין טהרת הלב. היא רק למצוה ולא לעכובא גם לענין התפלה אף שנקראת עבודה שבלב. כמו שנתבאר קצת לעיל (סוף ש"א) שהעיקר בכל המצות היא המעשה. ע"ש):

ולהבין ענין מ"ש הכתוב ובכל נפשכם על עבודת התפלה. צריך לבאר תחלה פי' וענין הברכה כביכול לו יתי"ש. שמצינו כמה פעמים במקרא. וברכת את ה' אלקיך. ברוך ה' לעולם כו'. ברכי נפשי את ה'. והרבה כיוצא. וכן בדברי רז"ל מצינו (ברכות ז' ע"א) שאמר כביכול לר"י ישמעאל בני ברכני. וכן כל נוסח

מטבע תפלות והברכות כולם שיסדו אנשי כנ"הג. הם פותחים ומסיימים
בברוך:

ספר נפש החיים – שער ב פרק ד

וטעמו של דבר שנכלל בכל ברכה ב' הבחי' הני"ל. כי יסוד פנת אמונתנו הקי'.
שכל מגמת כוונת לבנו בכל הברכות והתפלות ובקשוי. אך רק ליחידו של עולם
אדון יחיד אי"ס ב"ה. אמנם לא שאנו מדברים אליו כביכול על עצמותו יתבי'
לבד בבחי' היותו מופשט ומופרש כביכול לגמרי מהעולמו' כענין שהיה קודם
הבריאה. דאי"כ איך נתארהו ח"ו בכל ברכותניו ותפלתניו בשום שם וכנוי
בעולם כלל. וגם דאם לא מצד שהראנו ית' שרצונו להתחבר להעולמות
ולאמלכא על בריין כפום עובדיהון. לא היינו רשאי כלל להתפלל לעצמותו ית'
שיתחבר להעולמו' ולאשגחא על בריין. ולכן מקדימין אנחנו לומר אתה ה' מלך
העולם. פי' אחר שרצונך היה להוות העולמות ולהתחבר אליהם לאמלכא
עליהון. לזאת בקשתנו שיתברך מקור הרצון לאמלכא כן לעלמין. וגם שלפי
בחי' עצמותו ית' בלתי התחברותו אל העולמות אין מקום לתורה ומצות כלל.
ועי"ז נאמר (איוב ל"ה) אם חטאת מה תפעל בו וגוי אם צדקת מה תתן לו או
מה מידך יקח. וכן כתי' (משלי ט') אם חכמת חכמת לך. כי לעצמו' אדון כל
ב"ה. כל מעשה האדם הטובה היא אם רעה איננה נוגעת לו בעצם כלל ח"ו.
והוא מאמרם ז"ל בב"ר ריש פי' מ"ד אמרת ה' צרופה כו' אמר רב לא ניתנו
המצות אלא לצרף כו'. וכי מה אכפת לי להקב"ה למי ששוחט מן הצוואר או
מי ששוחט מן העורף כו'. וכ"ה בתנחומא פי' שמיני בפסוק זאת החיה כו'.
ובמדרש תהלים מזמור י"ח ע"ש. ובתקונים ת"ע ק"ל סוף ע"א עלת העלות
מתעלה על כולא איהו בריך לכלא ולא צריך איהו ברכאן מאחרא דלית שלי
מאן דאשפע לי הה"ד ומרומם על על ברכה ותהלה:

אלא שכל כוונת לבנו בכל הברכות והתפלות. צריך שתהיה לעצמות אי"ס ב"ה
מצד התחברו כרצונו יתברך אל העולמות שמצדם הם כל התוארים והשמות
מתחלפים לפעול ולעמשיך בהם אור ושפעת קדושה מעצמותו ית' כפי
התעוררות המגיע אליהם ממעשי האדם שלכל איש מעם סגולה. אם בחסד.
אם במשפט. אם בצדקה. אם ברחמים. המעט ואם רב. ככה הולא ע"ז האופן
והשיעור בדקדוק עצום במדה ובמשקל ענין התחברותו ית' אל הכחות
והעולמות לשנות סדר התקשרותם להמשכת שפעת אורם. וכל פרטי הנהגתם.
אם לדין ורוגז. אם לחסד ורחמים. וגם שיעור הדין והחסד המעט ואם רב:

ז"ש בהמאמרים הני"ל שלא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות. היינו
שצורך גדול המה לצרף ולזקק להפרי' הסיגי' מכל הכחוי' והעולמות הברואים.
יתצרף ויתלבן וג"כ במשמע לצרף היינו לחבר ולקשר כל הכחות והעולמות
הברואים מתוקנים ומסודרי' כפי הכוונה והרצון העליון ב"ה. וממילא גם בית
ישראל עם סגולה יתאחדו בשם המיוחד ית' לחלקו ונחלתו. שרק ע"ז התכלית
באו כל המצות והעבודה הקדושה כולה בכללה:

זהו ענין הברכה לו ית' בכל הברכו' והתפלו' שפירושו הוא תוספת ורבו ממש כמשמעו כנ"ל. שזהו רצונו יתב' מטעם כמוס אתנו ית'. שנתקן ונייחד ע"י הברכות והתפלות הכחות והעולמות העליונים. שיהו מוכנים וראוים לקבל שפעת קדושת אור עליון. ולהמשיך ולהוסיף בהם קדושת האור ורב ברכות מעצמותו יתב' המתחבר אליה' ומתפשט בתוכם. וממילא יושפע זה התוספת ברכה והקדושי גם על עם סגולי'. שגרמו וסבבו לכל הכבוד הזה. וזה שאמר ר' ישמעאל כשביקש הוא ית' מאתו ישמעאל בני ברכני. יהי רצון שיכבשו רחמך את כעסך וגולו רחמך כו' ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין. ועי' רות ס"ז ב' ר"נ פתח ואכלת כו' וברכת את ה' אלקיך כו'. ואר"י גדול כח ברכת המזון שמוסיף כח ברכה בפמליא של מעלה. ולכן אמרו רז"ל (ברי"פ כיצד מברכין) ובז"ח שם כל האוכל ואינו מברך נקרא גזלן שנאמר גוזל אביו ואמו כו'. ואין אביו אלא הקב"ה כו'. כי הוא גוזל ומונע מהעולמות שפעת הברכה והקדושה שהיה צריך להשפיע בהם ע"י ברכתו. וכן כל המקראות ברכי נפשי את ה'. ברוך אתה ה' אלקי ישראל כו'. וכל כיוצא בו. הכל הוא ע"י הענין. ומצד רצונו ית' להתחבר אל הבריאה. ע"י נאמר העבודה צורך גבוה:

הגהה: ומה שכתבו בכוונות התפלו' והברכו' לכווין בכל ברכה כוונה מיוחדת לספירי מיוחדי לא ח"ו לעצמוי הספירי', כי הוא קיצוץ נטיעות ח"ו. כי כמו שבענין עבודת הקרבן. ארז"ל בברייתא סוף מנחות והוא מהספרי פי פנחס בא וראה מה כתיב בפי קרבנות שלא נאמר בהן לא אל ולא אלקים אלא הוי"ה שלא ליתן פ"פ לבעה"ד לחלוק. וכמ"ש זובח לאלהי יחרם בלתי לה' לבדו. ועיין להלן בשי"ג פ"ט. כן בעבודת התפלה. חלילה לכוין לשום כח פרטי וספירה מיוחדת אלא לעצמות אדון יחיד א"ס ב"ה כלל הכחות כולם. שמתחבר ברצונו יתברך מטעם הכמוס אצלו יתברך לפעול באותה ספירה ואותו הכח שהם בסדר ההשתלשלות שקבע הוא יתב' ברצונו שכל ספירה מיוחדת לענין פרטי שעל ידה פועל ענין זה בהעולמות. (ועי' בתשוי' ריב"ש ס"י קמ"ז אשר השיב הר"י ו' שושאן בזה להריב"ש ז"ל. ולדברינו אלה יתיישב יותר. והבן) ועי' בלשון האר"י ז"ל שהזכרנו בפנים לעיל סוף פ"ב. ועיין עוד בתקונים תכ"ב ס"ג א' ואיהו אתקרי בכל שמהן כו' לאחזאה לכל חד מישראל מאתר דקראן ליי לפום צרכיהון כו' ע"ש. וכן בת"ע הנזכר בפנים אמרו לאחזאה בכל אבר כו' לאשתמודעי' לבי"נ כו' וידע למקרי ליי בכל אבר כדקי' יאות וז"ש בתז"ח ד' פ"א ע"ד ואי למשאל למה מצלאין לקב"ה בכמה דרגין. זמנין מצלין ליי בספירה ידיעה ובמדה ידיעה. לזמנין צלותא לימינא כו' לזמנין לשמאלא כו' לזמנין לעמוד' דאמצעי' כו'. כל צלותא סלקא לדרגא ידיעה. אלא ודאי הוי"ה איהו בכל ספירה וספירה כו'. בזמנא דבעי לרחמא על עלמא סליקת לימינא. ובזמנא דבעי כו'. וכלא לגבי הוי"ה דאיהו בכל אתר כו'. וזשרז"ל בספרי כה' אלקינו בכל קראנו אליו. אליו ולא למדותיו:

והנה דור המדבר שזכו להיות מאוכלי שלחן גבוה לחם מן השמים דבר יום ביומו. ושמלתם לא בלתה מעליהם. ולא היו צריכים לשום עסק פרנסה בעולם כלל. לדי"ה לא מקרו עושין רצונו של מקום אא"כ היו מסתכלין כלפי מעלה ביושר גמור ומשעבדין את לבם רק לתורה ועבודה ויראתו ית"ש שיום ולילה לא ימוש מפיהם דברים ככתבן ממש בלי נטות אל הצד כלל אף שעה קלה לעסק פרנסה. וכמאמרם ז"ל לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן. לכן העמידו אז את הכרובים לפי מה שהיו עושין רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו ממש. להראות כי ישר יחזו פנימו ית' פנים בפנים עם עם קדושו. אמנם בימי שלמה שהיו כלל המון ישראל צריכים ומוכרחים לנטות מעט אל הצד לעסק הפרנסה עכ"פ כדי חיי נפש. שזה עיקר אמיתת רצונו ית' לדעת ר' ישמעאל דסבר דלרבים טפי אריך למעבד הכי וכמ"ש באבות יפה ת"ת עם ד"א כו' וכל תורה שאין עמה מלאכה כו'. וכל מילי דאבות מילי דחסידות נינהו. רק שגם בעת עסקם בפרנסה יהא לבם נוהג בחכמה בהרהור ד"ת. לכן העמידו אז בתחלה את הכרובים לפי מה שיהיו עושין רצונו של מקום פניהם מצודדין מעט. ועכ"ז היו מעורים כמעט איש ולויות בפנים של חיבה. להראות חיבתו ית' אצלינו. שזה עיקר רצונו ית' כנ"ל. (וסובר כר' ישמעאל. ומ"ד שגם בכרובי שלמה. העמידום תחילה לפי מה שיהיו עושין רצונו של מקום. פניהם איש אל אחיו ממש. סובר כרשב"י). ולכאורה אכתי למה הוצרכו להעמיד ב' הכרובים מצודדין. הלא הכרוב הא' שרמו עליו ית"ש היו צריכים להעמידו ישר ממש. אמנם הענין כמ"ש. שהתחברותו ית' כביכול להעולמות והכחות כולם וכל סדריה' והתקשרו'. וכן כל סדרי הנהגתו ית' אתנו. הוא כפי שיעור התנועה וההתעוררות המגיע אליהם ממעשינו למטה. וכפי זה השיעור משתלשל ונמשך גם אלינו למטה פנים שוחקות ומוסברות. לכן גם הכרוב שרמו עליו ית"ש היו ג"כ צריכים להעמידו מצודד מעט. כפי שיעור הצדוד של הכרוב שרמו עלינו מזה הטעם:

ולכן בעת קריעת ים סוף. אמר הוא ית' למשה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. ר"ל דבדידו תליא מלתא. שאם המה יהיו בתוקף האמונה והבטחון ויסעו הלוך ונסוע אל הים סמוך לבם לא ירא. מעוצם בטחונם שודאי יקרע לפניהם. אז יגרמו עי"ז התעוררות למעלה. שיעשה להם הנס ויקרע לפניהם:

וזהו לססתי ברכבי פרעה דמיתין רעיתי. ר"ל כמו בסוסי רכבי פרעה שהיה היפך מנהגו של עולם שהרכב מנהיג לסוס. ובפרעה וחילו הסוס הנהיג את רוכבו כמשרז"ל. כן דמיתין והמשלתין רעיתי עי"ז האופן ממש. שאף שאני רוכב ערבות. עכ"ז כביכול את מנהיג אותי עי"י מעשיך. שענין התחברותי כביכול להעולמות הוא רק כפי ענין התעוררות מעשיך לאן נוטים. וזש"ה רוכב שמים בעזרך. וכן משרז"ל העבודה צורך גבוה:

הגה"ה: ועל פי זה יובן מאמרם ז"ל בפ"ט דשבת (פח א) אמר רחב"ה מאי דכתיב כתפוח בעצי היער גוי למה נמשלו ישראל לתפוח כו' והקשו תוספות שם דהא בהאי קרא לא ישראל נמשלו לתפוח אלא הקדוש ברוך הוא, כדמסיים כן דודי בין הבנים, ולפי מה שכתבתי יתישב בעי"ה, כי אחר שישראל השיגוהו והמשילוהו יתברך שמו בדמיון התפוח, ודאי הוא מחמת שישראל נמשלים ומתדמים במעשיהם לענין התפוח, וכדרך שאנחנו מתראים לפניו יתברך שמו, כך הוא יתברך שמו בא ליראות אל העולמות עי"ז ההדרגה והשיעור ממש, לכן שואל באיזה דבר וענין נתדמו ונמשלו ישראל במעשיהם הרצוים לתפוח אשר על ידי זה השיגוהו יתברך שמו כענין התפוח:

CHAPTER 1

It's written (*D'varim* 11:13): "to love God-YHV" *H* your [plural] God-Elohi" *m* and to serve Him with all your [plural] hearts/minds and all your [plural] souls-*Neffesh*⁵²²". And the rabbis (OBM) stated in the first chapter of *Ta'anit* (2a) and in *Sifri*: "What is 'service using the heart/mind'? You must admit, this is prayer."

Now the love mentioned, that must be with a complete heart/mind, is simple, for it's one of the commandments dependent on the heart/mind⁵²³. And so the matter of the love with all your soul-*Neffesh* that was mentioned, this is even to also give up your soul-*Neffesh*⁵²⁴ for Him (blessed be His name) out of the immense, marvelous love of Him (blessed be He). And as was written in the first paragraph⁵²⁵: "And you [singular] shall love God-YHV" *H* your [singular] God-Elohi" *m* with all your [singular] hearts/minds and with all your [singular] soul-*Neffesh*..."

However, this [second] paragraph has something novel that it originated, that the service too (meaning prayer),^{*} must be with a complete heart/mind and a complete soul-*Neffesh*.

(And for that reason it wasn't written "and with all your resources⁵²⁶" in this paragraph as with the first paragraph in which it's written "and with all your

---

522 This verse appears in the second paragraph of the three paragraphs of the Sh'ma prayer.

523 There are commandments that are dependent on the body and others that are dependent on thought or intention. The latter are referred to as "commandments dependent on the heart" (Heb. *mitzvot ha-t'looyot ba-lev*..

524 I.e., to die for Him

525 Meaning the first paragraph of the three paragraphs of the Sh'ma prayer

526 Heb.: *oo-v'khol m'o-deh-kha*

resources". Because the first paragraph only teaches from the perspective of the commandment to love [and not regarding service], it's relevant to state that the love should be with all your resources too—meaning your monetary resources—as the sages (OBM) state (*B'rakhote* 61b): "If you have a person whose money is more beloved to him than his body, it's for this reason it states: 'with all your monetary resources'." However in this [second] paragraph in which it is also written "service" (meaning prayer), it's not so relevant to it [to mention] "and with all your resources".)

Now [the meaning of] what is stated regarding the context of prayer "with all your hearts/minds" is plain, and describes the intention of the text in two contexts.

The first, specifically, is to empty his heart/mind from the burden of thoughts⁵²⁷, and to divert it to the direction of attending completely to the words of the prayer, wholeheartedly, and from the depths of the heart/mind, as they (OBM) stated in the *b'raita* at the start of *Perek Ein Ome-din* (*B'rakhote* 30b): "One who prays must adjust the direction of his heart/mind towards the heavens, for it says (*T'hilim* 10:17): 'prepare their heart/mind...'. And as it teaches there too in the story of *Channa* (*Shmuel Alef* 1:13): "...and *Channa*, she was speaking upon her heart/mind". From here we learn that the direction of the heart/mind of one who prays must be controlled. And as King Dovid (peace be upon him) stated (*T'hilim* 119:10): "with all my heart/mind I sought you."

And in *Zohar B'shahlakh* (63:2): "anyone who prays a prayer before the holy King must present his requests and pray from the depths of the heart/mind, so that his heart/mind should be considered perfect before the Holy One

---

527 Essentially, to still the mind.

(blessed be He), and he should control the direction of his heart/mind and will.”

For that reason they (OBM) stated at the end *Perek T'feelaht Ha-shahkhar* (*B'rakhote* 30b), “that one who prays should settle down [the mind]⁵²⁸ ...” so that his mind should be stilled, and this is ‘with all your hearts/minds’, so that the entire heart/mind should be filled only with the intention of the words of the prayer, for if some other thought should arise, the heart/mind would be divided between two thoughts.

And the second is to eradicate from his heart/mind all worldly pleasures and their delights from all sources during the service of prayer, and to exclusively gaze heavenwards towards the majesty of the Creator (blessed be He). As was stated (*Y'va-mote* 105b): “One who prays must [...] transfer his heart/mind upwards⁵²⁹”, until the entire power of his heart/mind is drawn only upwards, to delight in God-*H'* alone via the words of the prayer. And in the context of the early pious ones⁵³⁰ who would settle down the mind for one hour, so that they could adjust the direction of their hearts/minds toward God-*Ma-kome* (*B'rakhote* 30a), and per what Rabbeinu Yonah (OBM) explained in that context (refer there and pay attention⁵³¹), and as was stated in *Sh'mote Rabba* (parsha 22): “a person must purify his heart/mind before he prays”.

(However, the entire essence of the matter of a pure heart/mind is only [to enhance the performance of] the commandment and not to obstruct its perfor-

528 Heb.: *sho-heh*

529 Heb.: *ha-mit-pa-leil tzareekh sheh-yee-tein leebo l'ma-ah-la*

530 Heb.: *ha-chassidim ha-reeshonim*

531 Heb.: *v'leeb-kha ta-sheet*

mance⁵³². Also, in the context of prayer, even though it is called “service using the heart/mind”, as was explained briefly above (the end of Gate 1), the essence of all commandments is the performance. Refer there [for more details].)

And to understand the matter of what the text stated: “...and with all your [plural] soul-*Neffesh*” regarding the service of the prayer, we must first explain the meaning and context of blessing Him (so to speak, blessed be His name) that we’ve noted a few times in the text: “and you shall bless God-*YHV”H*, your God-*Elohi”m*” (*D’varim* 8:10), “blessed is God forever” (*T’hillim* 89:53), “bless God-*YHV”H*, oh my soul-*Neffesh*” (*T’hillim* 103:1), and many others similarly. And also in the statements of our rabbis (OBM) we found (*B’rakhote* 7a) that He said (so to speak) to Rabbee Yishmael: “Yishmael, my child, bless Me”, and so too the entire formulaic wording of all the prayers and blessings that the Notables of the Great Assembly⁵³³ established, all of them begin and end with “blessed”.

C H A P T E R 2

And the matter of the word “blessed⁵³⁴” is not an expression of attributing glory and giving praise as is commonly accepted among the masses, for when He said to Rabbee Yishmael: “Yishmael, my child, bless me” (*B’rakhote* 7a), he didn’t utter there any praise in his

532 So even if your heart is not yet completely pure or your mind not yet completely settled, you must still pray.

533 The Notables of the Great Assembly (Heb. *anshei k’nesset ha-g’dolah*) codified the prayer service. Among its members were the last of the prophets.

534 Heb: *ba-rookh*, the first word of most blessings.

CHAPTER 4

And the reason that every blessing includes the two features mentioned above is because the fundamental cornerstone of our holy faith, [is] that the target of our hearts/minds' intentions in all of the blessings, prayers and supplications, is exclusively and only the One of the universe, singular Master, *Ein Sofe*, blessed is He.

However, it is not that we address Him (so to speak) as His Essence alone, in the aspect that is completely removed and separated from the worlds, similar to the situation that existed prior to creation, for if it were so how could we describe Him (heaven forefend) in all of our blessings and prayers with any name or appellation in the world at all?

And also, if He (blessed be He) hadn't demonstrated that His will was to interact with the worlds, and to reign over the created beings according to their accomplishments, we would not have had permission at all to pray to His Essence (blessed be He) that He should interact with the worlds and supervise the created beings. And therefore we begin with saying "you God-YHV^H, sovereign of the Universe", whose meaning is: after Your will was to create the worlds and to interact with them, to rule over them. For that reason our requests are that He (blessed be He), the source of will, rule thusly over the worlds.

And also, considering that the aspect of His Essence (blessed be He) does not interact with the worlds, there's no possibility of Torah or commandments at all. And regarding this was stated (*Eeyove* 35:6): "If you have sinned, how have you affected Him? ...If you were righteous, what have you done to Him, or what has He taken from your hand?" And likewise it is written (*Mishlei* 9:12): "If you have become wise, you have become wise for your own sake",

for regarding the Essence of the Master of All (blessed is He), all of man's actions, whether for good or evil, do not in fact affect Him in any way (heaven forefend).

And this is what they (OBM) stated in *B'reisheet Rabba* (beginning of *parsha* 44: "the promise of God-YHV"^H is flawless⁵⁶² ...' (*T'hillim* 18:31)—Rav said, the commandments were not given for any reason other than to refine⁵⁶³... for what does the Holy One (blessed is He) care whether one slaughters at the front of the neck or the back?...” And so it is in *Tankhooma*, *parshat Sh'mini*, in the verse 'these are the creatures' (*Va-yikra* 11:2), and in *Midrash T'hillim*, *Mizmor* 18, refer there [for more details]. And in the *Tikkoonim*, (*Tikkoon* 70, 130 at end of first *ahmood*): 'The Highest of the High, is ascendant above all, He blesses them all and He has no need of blessings from others, for there is no one who affects him, as it says 'and exalted above all blessing and praise'."[*]

Annotation: *And what they wrote regarding the intentions of the prayers and blessings, to intend each blessing with a specific intention to a specific s'feera, it's not (heaven forefend) to the essence of that s'feera, for that would be uprooting the plantings⁵⁶⁴ (heaven forefend).*

For just as in the context of the sacrificial service, our rabbis (OBM) stated in the b'raita at the end of M'na-khote (110a), and it is taken from the Sifri (parshat Pinkhas): "Come and see what is written in the chapter on sacrificial services, that

562 Heb: *tz'roo-fa*

563 Heb: *l'tza-rafe*

564 The phrase "uprooting the plantings" is applied to someone who undoes all of the good he previously did. The phrase refers to the incident recounted in *Chageega* about the four who entered the *Pardes*, one of whom returned and became an apostate.

the name that is mentioned in that context is not God-Ei”l and not God-Elohi”m but rather God-YHV”H, so that an opening should not be given to the accuser to argue.” And as is written (Sh’emote 22:19), one who brings an offering to elohi”m⁵⁶⁵ shall be destroyed, other than to God-YHV”H alone.” And refer ahead in Gate 3, chapter 9.

It’s the same in the prayer service: it’s forbidden to intend to any specific power or one of the s’feerote; rather [intention should be towards] the Essence of the Sole Master, in whom is inclusive all the powers in total, who wills to interact [with the worlds] (blessed be He) for hidden reasons known only to Him, to enact via that specific s’feera and that power, in the process of unfolding that He (blessed be He) fixed per His will, that each s’feera is specific to a particular context, and via its [fem.] capacity, actualizes that matter in the worlds.

(And refer to the responsa of the RYVa”Sh⁵⁶⁶, siman 157, in which Rabbi Yosef N. Shushan responded in this matter to the RiVa”Sh (OBM), and this will further settle what we said—understand!) And refer to the words of the Ariza”l that we mentioned before at the end of chapter 2. And refer further in the Tikkoon 22 (63a): “And that He is called by all the names... to exhibit to each one of Israel that from the place one calls out to Him... according to their needs,” refer there [for more details]. And too, in Tikkoon 70 mentioned herein, they stated: “to perceive with each body part..., to inform each person to call out to Him with each body part as appropriate.”

And this is what is written in Tikkoonei Zohar Chaddash (81d): “And we might question why we pray to various levels of the Holy One (blessed be He), at times to a

565 This *elohi”m* (with a lower case “e”) is an entity other than God.

566 The RYVa”Sh is Rav Yitzkhak ben Sheshet Perfet (1326—1408), a Spanish Talmudic authority.

specific s'feera and known quality; at times we pray to the 'right side'⁵⁶⁷..., at times to the 'left side...', at times to the 'central column'... each prayer has a destination of a specific level..., moreover, certainly God-YHV"H is in each and every s'feera ..., when He desires to have mercy on the world its destination is to the right, and when He..., and all is intended to the name of YHV"H who is everywhere." And this is what our rabbis (OBM) stated in Sifri (on D'varim 4:7): "...like our God-Elohi"m whenever we call to Him"—"To Him" and not to his qualities.

What's more, all of our hearts/minds' intentions in all the blessings and prayers must be to the Essence of the *Ein Sofe* (blessed is He), from the perspective of His purposeful relationship (blessed be He) with the worlds. It's from their perspective that all of the changing descriptions and names exist, to activate and draw forth to them light and the influence of holiness from His Essence (blessed be He), according to the arousal to which they are entitled as a result of the human actions of each person from the treasured nation: whether from compassion, whether from judgment, whether from righteousness, whether from mercy, whether a little or a lot. And this is the way it is, in measure and proportion, in awesome precision, in quality and quantity, the matter of His (blessed be He) relationship with the powers and worlds, to vary how they connect

---

567 In the system of the Zohar as explained by the Ariza"l, from the perspective of the model that describes creation in vertical columns (Heb.: *yosher*), the left side is associated with judgment (Heb.: *din*), while the right side is associated with compassion (Heb.: *chesed*), and the center is associated with mercy (Heb.: *ra-kha-mim*, the balance of judgment and compassion).

to each other and how they draw forth the abundance of their light, and all the details of how they are controlled: whether for judgment and anger, whether for compassion and mercy—and also the amount of judgment and compassion: whether a little or a lot.

And this is what they stated in the statements mentioned above, that the commandments weren't given for any reason other than to refine the creations therewith. It is for a great purpose that they refine and purify, to separate the dross from all the powers, and the worlds and the creations will be purified and whitened. And also linguistically, "to refine⁵⁶⁸" is to weld together and to link all the powers, and the created worlds are corrected and organized according to the supernal intention and Will (blessed is He). And in any case, the entire house of Israel, the treasured nation, will be united in the special name (blessed be He) to [be] His portion and his patrimony, for it was only for this purpose that the commandments and the holy service in its entirety were given.

This is the context of blessing Him (blessed be He) in all the blessings and prayers, whose meaning is literally increase and expansion per the explanation mentioned above; that this, for His (blessed be He) hidden reasons, is His will (blessed be He)—that we should correct and unite the supernal powers and worlds via the blessings and prayers, so that they should be prepared and worthy to receive the abundant holiness of the supernal light, and to draw forth and add to them the holiness of the light and many blessings, from His Essence (blessed be He) who interacts with them and permeates them. And in any case this increase in blessing and holiness will influence also upon the treasured nation who caused and effected all this honor.

---

568 Heb.: *l'tza-rafe*

And this is what Rabbee Yishmael stated when He requested from him: “Yishmael, My child, bless Me”. [He responded:] “May it be Your will that Your mercy will conquer Your anger, and Your mercy overcome your [other attributes]... and that You will behave towards your children with the quality of mercy, and that for their sake You will consider them [as obedient] beyond the minimum requirement of the law” (*B'rakhote* 7a).

And refer to the *Zohar Chaddash* on *Root* (67b): “Rabbee N. began: ‘and you shall eat... and you shall bless God-YHV”H your God-Elohi”m...’ (*D’varim* 8:6). And Rabbee Y. wrote: ‘Great is the power of the blessing on food⁵⁶⁹ for it increases the power of the heavenly entourage’. And therefore our rabbis (OBM) stated (*B'rakhote* 35, at the beginning of chapter *Kei-tzad M’vorkhin*) and also in *Zohar Chaddash* on that verse: “Anyone who eats and doesn’t bless is called a robber, as is stated: ‘He robs from his father and mother...’. And ‘his father’ is none other than the Holy One (blessed be He) ...”, because he robs and withholds from the worlds the abundance of blessing and holiness that otherwise would have influenced them as a result of his blessing.

And so it is with all the verses: “Bless God-YHV”H, oh, my soul-*Neffesh*...” (*T’hillim* 103:1), “Blessed are you God-YHV”H, God-Elohi”m of Israel...” (*Divrei Ha-yamim Alef*, 29:10), and others like these. All are [stated] in this context and from the perspective of His will (blessed be He) to interact with the creation. And regarding this is stated: “Prayer [serves a] lofty purpose” (*M’na-khote* 64a, *Shabbat* 116b).

569 Heb.: *birkat ha-ma-zone*

And also relating to the context relative to which our sages (may their memory be blessed) said (*Yoma* 54:1) that they would pull aside the curtain [that divided off the Holy of Holies] for those who made the pilgrimage to Jerusalem for the three holidays, and showed them the cherubs who were attached one to the other, and said to them: observe the affection that God-*Ma-kome* has for you...

And in *T'rooma* 152b: "When is she in compassion? He said: during the time when the cherubs turn back... and stare face-to-face, so that when the cherubs stare face-to-face, then all of the colors²⁰⁷ are rectified... just as Israel organizes all of their rectifications toward the Holy One (blessed be He), so everything occurs. And in this way all is put in order..."

And in the section of *Ah-kha-rei* (59b, top): "When brothers sit..."—For when they would stare face-to-face it is written 'how good and how pleasant...'; but when the male turns its face away from the female, woe to the world."

And in the *Zohar Chadash*, at the end of *parshat T'rooma* 43a: "When Israel is righteous, the cherubs would cleave to each other face-to-face. And when they would sin, they would turn their faces away from each other... and in this way at that time when Israel was righteous the cherubs faced each other... and via these secrets Israel would know if they were righteous or not... It is written 'serve God

207 Colors: This section of the *Zohar* addresses the meanings of colors when they appear in dreams. When the *Malhut* (referring to the Throne in this case) appears in the color of *t'khei-let* (the blue/purple color used for *tzitzit*/fringes and in the *Mishkan*/Tabernacle), this implies capital judgment. When the cherubs turn to face each other, the *t'khei-let* changes to another color, implying a tendency away from judgment.

in joy', the joy of the two cherubs... when it would settle upon/permeate²⁰⁸ them they would return to being in joy and the world would return to exist in compassion." And refer there for more information.

C H A P T E R 9

And we know that the generation of the desert, who merited to dine from an exalted table on bread from the heavens each day in turn, and their clothing didn't wear out upon them, and who didn't require any involvement with earning a living in the world at all, everyone agreed that they were not referred to as performing God's-*Ma-kome* will unless they were staring upwards with absolute sincerity, and subjugated their hearts/minds only to Torah and service to God, and awe/fear of Him (blessed be His name), day and night it would not depart their mouths, the words exactly as written, without veering off to the side in any manner, even a single hour for the sake of earning a living. And as the sages (OBM) said in *M'hilta*²⁰⁹ (*B'sha-lakh* 17 and others): "The Torah was not given to any except those who ate the *mahn*²¹⁰. For that reason they set the cherubs in place according to how they performed God's-*Ma-kome* will—directly face-to-face—to show that they perceived His (blessed be He) face directly, face-to-face with His holy nation."

However, in Shlomo's time, when most of the Nation of Israel's masses were required by necessity to turn aside slightly to earn a living, even it was just to sustain their lives, this is the essence of the truth of the Blessed One's will according to Rabbee Yishmael's opinion, who concluded

208 Heb.: *kei-vahn d'sh'aree ah-tie-boo*

209 The *Mehilta* is part of the midrashic literature.

210 Manna

that for the masses that it is more worthy to do thusly. As is said in *Ahvat*: "The study of Torah is better with an occupation..." and "All Torah that is not accompanied by labor..." And all the statements of *Ahvat* are statements of piety, [expressing] only that during the period that they are involved with earning a living, their hearts/minds should behave with wisdom, reflecting on words of Torah. For that reason at that time they first set up the cherubs according to how they would do God's-*Ma-kome* will, their faces turned aside a little, and even so they were attached "as a man and woman joined by their arms" (*M'la-khim Alef* 7:36), with expressions of affection, to exhibit His (blessed be He) affection for us, for this is the crux of His blessed will, as we described above. (And his opinion is per Rabbee Yishmael. And the one who said that Shlomo's cherubs also were set up initially according to how they would perform God's-*Ma-kome* will, absolutely facing each other, his opinion agrees with Rabbee Shim'on bar Yo-khai.)

And on the face of it, still, why was it necessary to set up the two cherubs turned aside slightly, for wasn't the one that hinted at Him (blessed be His name), shouldn't they have set it up absolutely straight?

However the matter is as we wrote, that His (blessed be He) relationship (so to speak) to all the worlds and powers and all their processes/structures and connections, and so too all the processes/structures of His (blessed be He) interactions with us, is based on the amount of movement and awakening that arrives to them as a result of our actions below. Based on that amount, aspects that are joyful and kind also flow and are drawn to us below. Therefore, the cherub corresponding to Him (blessed be His name) should also have been set in place turned slightly aside, to the same degree of turning aside of the cherub that corresponds to us, for that same reason. [*]

Annotation: And according to this is understood their (OBM) statement in chapter 9 of Shabbat (86a): "Rabbee Chamma b'Rebbee Chameena stated: 'Why is it written (Shir Ha-shirim 2:3) "like an apple among the trees of the forest..."', why is Israel likened to an apple²¹¹...? And Tosafote asked a difficult question there: "There in that text it's not Israel who is likened to an apple, but rather the Holy One (blessed be He), for it concludes with 'thus is my Beloved among the sons'.""

And it can be reconciled (with God's help) based on what I wrote. For later when Israel perceived Him and likened Him in the form of the apple, it is certain that it is because Israel is likened and compared in their actions to the matter of an apple. And just as we appear to Him (blessed be His name), so too He (blessed be His name) appears to the worlds, in the same gradation and degree, and for that reason it asks in what way and manner are Israel compared to and likened in their desirable actions to an apple, that because of this they perceived Him (blessed be His name) in the context of the apple.

Therefore, at the time of the splitting of the Sea of Reeds, He (blessed be He) said to Moshe (*Sh'mote* 14:15): "Why are you crying out to Me? Speak to the Israelites that they should start moving", as if to say that it depends on them. That if they will be in the mode of faith and belief, and they would travel, going and proceeding to the Sea absolutely certain and without fear, out of their mighty belief that it will undoubtedly split before them, then as a result they will cause an awakening above, so that a miracle should happen and it will split before them.

211

Israel is likened to an apple because just as the apple tree's fruit is visible before its leaves appear, so too, Israel agreed to abide by the Torah even before they examined it.

And this is (*Shir Ha-shirim* 1:9): "I compared thee, my love, to Par-oh's chariot steed" meaning that Par-oh's horses reversed the normal order of the driver guiding the horse, for with Par-oh and his army the horse would lead the driver. And the sages (OBM) said (*Sh'mote Rabba* 23, and *Shir Ha-Shirim Rabba* 1:50): "This is how I described and compared you, my beloved, in this specific manner: that just as I ride the highest heavens' even so, it is as if you lead Me according to your actions, for the essence of My interactions with the worlds is only according to what your actions stimulate, to where they tend." And this is what the text states (*D'varim* 33:26): "rides the heavens with your aid," and also what the sages stated (*Tractate Shabbat* 116:2, *Y'va-mote* 5:2, and *M'na-khote* 64:1): "the service is a high purpose."

C H A P T E R 1 0

So based on this will be reconciled the matter of the different opinions of the early great ones²¹² (OBM), whether the man from Israel is greater than an angel, or angel greater than him. The holders of the two opinions each bring explanatory proofs from proof texts, and based on our previous discussion it will be explained that both are the words of the living God, only from different perspectives.

For an angel is certainly greater than man, whether considered from the essence of his nature, whether considered from the greatness of his holiness and wondrous abilities, there's no comparison or resemblance between them at all.

And as is written in the *Zohar Chaddash*, *B'reisheet*, in the *Midrash Ha-neh-eh-lahm*, in the section dealing with "And

God-*Elohi'm* called the light 'day': "The angels' accomplishment is a great accomplishment, which is not the case below them, a secondary level of accomplishment..., and the tertiary level of ability is the achievement at the lower level that has Dust²¹³ as its elemental, and that is Man's level of accomplishment." And there (16b): "The angels nearby receive the abundance of the heavenly lens"²¹⁴ power first, and from them it descends to the heavens and all of its hosts, and from them to man"—refer there [for more details]. And in *Zohar T'rooma* (129b): "High angels, they are much holier than we".

However, in one situation man has a great advantage over the angels, and that is in elevating and connecting the worlds and the powers and lights one to another, that is completely beyond the power of any angel.

This is because of the reason we discussed above, that the angel is, in essence, only one specific power, that does not have within it the integration of all the worlds together. (And so it is written in the *Etz Chayyim*, *Sha-ar P'nimiyut V'khi-tzoniyut*, at the beginning of the tenth *droosh*, that the angel is a specific aspect of the world in which it exists, while man's soul-*Neshama*, in all three of its parts (*Neffesh*, *Ruakh* and *Neshama*), is comprised of all the worlds—refer there [for more details]. Therefore it's not within the ability of the angel in any way to elevate, connect or to unify a world with the world that is outstretched above their heads, because it is not integrated within them nor partnered with them.

213 Dust (or Earth) is one of the four elementals of creation, the others being Fire, Water, Air

214 The flow of heavenly influence from its Source to this lowest of worlds is often described as being similar to light that passes through a sequence of lenses of various qualities of clarity, some more clear and some less.

המצות. ורק בכוונת פירוש הדברים שהוא דין מסוים רק בתפלה בזה הוא דק"ל דלא מעכבא רק בברכה ראשונה דאבות וכמבואר בהסוגיא דברכות דף ל"ד.

והנה בפ"ד גבי כוונת שיודע שהוא מתפלל כתב הרמב"ם ד"ל כוונת הלב כיצד כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה, מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו, ובפ"י שם לא כתב הרמב"ם רק חד גוונא מי שהתפלל ולא כיון לבו יחזור ויתפלל בכוונה, ואיך תרי בבי שימוד דעתו אם יכול לכוון וכן הא דבלא כיון הוי כלא התפלל השמיט. ונראה דדעת הרמב"ם דשני מחלקות הן בתפלה, זאת הכוונה שהוא מכוון ומכיר שהוא עומד בתפלה דזה הוי משום דין מתעסק ומשום דין מצות צריכות כוונה, דזה הדין והעיקוב הלא נוהג בכל התורה ובכל המצות לחוד. וכוונת פירוש המלות לחוד. ותרי גוונא חיובי המה בתפלה, מחויב הוא לכוון שהוא עומד בתפלה משום דלא שניא תפלה משאר המצות, ומחויב הוא בכוונת פירוש הדברים משום חובת כוונה המסוים רק בתפלה. ושני החיובים אין מעכבין זה את זה, אלא דיוצא מזה ממילא, דאם הוא מתעסק או חסר לו דין כוונה של כל המצות א"כ הרי בטל עיקר המצוה, וממילא דהרי הוא כלא התפלל, ואם אינו יכול לכוון אל יתפלל כיון דאין זה תפלה כלל. אכן בחובת כוונה של פירוש הדברים כיון דהויא מסוימת רק בתפלה ע"כ אמרינן דאע"ג דאינו יכול לקיימה מ"מ שפיר חיילא עליה חובת תפלה שיעשה אותה ככל המצות ואית בה דין תפלה.

ואם שיוכל להיות כן גם בלא טעמא. אבל יש להוסיף עוד, לדעת הרמב"ם דחובת התפלה ומצותה הוא מדין תורה, ואפילו להחולקים על הרמב"ם היינו רק בחיובה אבל קיומה וענינה הוי לכו"ע מדין תורה, וא"כ מתעסק דהוי דין דאורייתא בכל התורה כולה דמתעסק אינו כלום מדין תורה, וכן הא דמצות צריכות כונה דנוהג בכל מצות התורה, הוי ג"כ דין עיכוב שלו מדין תורה ואינה תפלה מדין תורה, ע"כ לא יתפלל, משא"כ דין כונה של פירוש הדברים המסוים רק בתפלה הרי גם בתפלה עצמה אינו רק מתקנת חכמים, וא"כ שפיר נוכל לומר כיון דמדאורייתא מיהא הויא תפלה על כן יתפלל גם בלא יכול לכוון זאת. ואך אם יכול לכוון רק שהתפלל בלא כוונה יחזור ויתפלל משום הך כוונה שחיובה מדבריהם, וע"כ לא הביא הרמב"ם רק שיחזור ויתפלל ולא יותר וכמו שנתבאר.

פ"י ד"ו. מי שהיה עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק ואפילו באמצע ברכה, ואם היתה תפלת ערבית אינו פוסק שלא התפלל אותה מתחלה אלא על דעת שאינה חובה עכ"ל. ובהשגות ז"ל אין כאן נחת רוח עכ"ל.

צ"י בכ"מ שפי' ההשגה משום דס"ל דגם תפלת ערבית קבלוה בחובה ודינו שפוסק באמצע הברכה. ולדעת הרמב"ם צ"ל דהא דחובה ונדבה לא מצטרפי הוא משום דהן חלוקין בעצם החפצא של תפלה, דזו תפלת חובה וזו תפלת

קודמין, ושמע מינה דדווקא בהצלה דאיכא קרא דוחי אחיך עמך דחייך קודמין, אבל ברציחה דליכא קרא בכל ענין יהרג ואל יעבור אף בשב ואל תעשה ובלא עכיד מעשה, אם אך יש בו דין רציחה, ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם דבעריות תהרג ואל תעבור בכל גוונא אף בקרקע עולם, כיון דגם ברציחה הדין כן דאינה נדחית בפני פקוח נפש בכל גוונא, והוא הדין לעריות דילפינן מינה דאין בה דין דחיה כלל לעולם, וע"כ בכל גוונא תהרג ואל תעבור אף בקרקע עולם ובשב ואל תעשה וכמו שכתבנו.

הלכות תפלה

פ"ד הל"א. ה' דברים מעכבין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה וכו' וכוונת הלב וכו' כיצד כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתישב דעתו עכ"ל. מסתימת לשון הרמב"ם מבואר דדין כוונה הוא על כל התפלה שכל התפלה הכוונה מעכבת בה, וקשה ממה שפסק הרמב"ם בפ"י שם ז"ל מי שהתפלל ולא כיון את לבו יחזור ויתפלל בכוונה ואם כיון את לבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך, דמבואר להדיא דהכוונה אינה מעכבת רק בברכה ראשונה, וצ"ע.

והנה לומר דתרי גוונא כוונות יש בתפלה, האחת כוונה של פירוש הדברים, ויסודה הוא דין כוונה, ושנית שיכוון שהוא עומד בתפלה לפני ד'. כמבואר בדבריו פ"ד שם ז"ל ומה היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאלו עומד לפני השכינה. ונראה דכוונה זו אינה מדין כוונה רק שהוא מעצם מעשה התפלה, ואם אין לבו פנוי ואינו רואה את עצמו שעומד לפני ד' ומתפלל אין זה מעשה תפלה, והרי הוא בכלל מתעסק דאין בו דין מעשה. וע"כ מעכבת כוונה זו בכל התפלה, דבמקום שהיה מתעסק דינו כלא התפלל כלל, וכאלו דלג מלות אלה, והלא ודאי דלענין עצם התפלה כל הי"ט ברכות מעכבין. ורק היכא שמכוון ומכיר מעשיו ויודע שהוא עומד בתפלה אלא שאינו יודע פירוש הדברים שזה דין מסוים רק בתפלה לבד, הוספת דין כוונה. בזה הוא דאיירי הסוגיא דברכות דף ל"ד [ע"א] המתפלל צריך שיכוון לבו בכל הברכות ואם אינו יכול לכוון את לבו ככולם יכוון באחת מהן, אמר ר' חייא א"ר ספרא משום חד דבי רבי באבות. ובאמת דגם בדין כוונה תרי דינים יש בזה, חדא דין כוונה שמכוון לעשות המצוה והוי מדין כוונה של כל המצות דק"ל מצות צריכות כוונה. ובזה אין חילוק בין ברכה ראשונה לשאר התפלה, כיון דהוא דין הנוהג בכל המצות, וכשאר המצות דכל המצוה כולה צריכה כוונה ולא מהני כוונת מקצתה, הכי נמי בתפלה דכוונתה כולה צריכה כוונה. וזהו שפסק כן הרמב"ם דהא דבעינן שידע שהוא עומד בתפלה מעכב בכל התפלה כולה. והיינו מתרי טעמי, חדא משום דכלאו הכי הוי מתעסק. ועוד משום דין מצות צריכות כוונה, דתרווייהו מעכבי בכל התפלה כמו בכל

הוא משום דהוי תפלת נדבה, וזהו להדיא כדעת הרי"ף דרבי יוחנן דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו לא פליג אדר"י אמר שמואל דצריך שיחדש בה דבר, דאדורבה הואיל והיא נדבה ע"כ צריך שיחדש בה דבר, והראב"ד שם חולק וכתב ז"ל אעפ"י שלא יחדש עכ"ל, והיינו משום דס"ל כדעת רש"י והבה"ג דרבי יוחנן דאמר הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו פליג אדשמואל. ופוסק כרבי יוחנן דא"צ חידוש דבר בנדבה.

והנה במימרא שניה דשמואל דבעמד להתפלל ונזכר שכבר התפלל פוסק ואפילו באמצע ברכה, עיין ברי"ף שפ"י דשמואל תרי דינים תני בתפלת נדבה, חדא דאם אינו יכול לחדש דבר פוסק. ושנית דגם ביכול לחדש אם התחיל בתורת חובה אינה מצטרפת לנדבה ופוסק באמצע ברכה. אכן לדעת הראב"ד י"ל דבאמת ליתא כלל דינא דאם התחיל בתורת חובה אינה יכולה להיות שוב נדבה, דאין בההתחלה שעל דעת חובה שום גריעותא כלל לענין דין נדבה, וגם התפלה שעל דעת חובה אם רק אינה חובה חוזרת להיות נדבה, והא דקאמר שמואל פוסק אפילו באמצע ברכה הוא זה גופא הדין הראשון דשמואל דאם אינו יכול לחדש דבר אל יתפלל ומשום הכי הוא דפוסק. או דאיידי גם הכא באינו יכול לחדש דבר. או דאפילו ביכול לחדש מ"מ כיון דההתחלה היתה שלא בתורת נדבה וחידוש דבר א"כ הוי בכלל אינו יכול לחדש דבר דלשמואל אינו יכול להתפלל בכה"ג תפלת נדבה, אבל שום הוספת דין מחמת אתחלותא דחובה לא נאמר בזה כלל. ונראה דזהו ביאור ההשגה שכתב אין כאן נחת רוח, והיינו דהראב"ד פליג על עיקר הדין של הרמב"ם דאם נזכר שכבר התפלל פוסק. ומשום דלדעת הראב"ד כל זה הוא לדעת שמואל דסובר דבעינן שיחדש דבר אבל אנן קי"ל כרבי יוחנן דיכול להתפלל תפלת נדבה גם בלא חידוש דבר, וממילא דגם בהתחיל בתורת חובה גומר ודין תפלת נדבה עלה. ולפ"ז קיימא ההשגה אתחלת דברי הרמב"ם דאם נזכר שכבר התפלל פוסק בתפלת חובה, על זה הוא שהשיג דגם בתפלת חובה אם נזכר שכבר התפלל גומרה בתורת נדבה וכטעמי לעיל בפ"א דיכול להתפלל תפלת נדבה גם בלא חידוש. וכמו שנתבאר דלדעת הראב"ד גם ההתחלה שעל דעת חובה מצטרפת להחשב תפלת נדבה ותליא רק בדין חידוש דבר.

הלכות תפילין

פ"א ה"א. גויל של ספר תורה וקלף של תפילין או של ס"ת צריך לעבד אותן לשמן ואם עבדן שלא לשמן פסולין וכו' ומזוזה אינה צריכה העבדה לשמה עכ"ל⁵. והוא בירושלמי פ"ג דיומא [ה"ו] עור שעבדו לשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה ורשב"ג אוסר. ובס"ת מבואר בגיטין ד' נ"ד [ע"ב] דצריכה עיבוד לשמה. אלא דצ"ע מאי שנא ס"ת ממזוזה, וע"כ צ"ל דהירושלמי ותלמודין פליגי. והרמב"ם דפסק כשתי הסוגיות צ"ע.

נדבה. וערבית דין רשות ונדבה עלה, והא דקבעוה לחובה פירושו שקבעו חובה על עצמן להתפלל תפלת רשות ונדבה, אבל התפלה בעצמותה נדבה ורשות היא, כיון דבעיקר תקנת וחובת תפילה אינה רק רשות ונדבה. וע"כ שפיר פסק הרמב"ם דערבית הואיל והיא בעצמותה רשות ונדבה מצטרפת עם תפלת נדבה דחד מינא נינהו, שארי תפלות דהויין חובה בעיקר מילתייהו הויין תרי מיני ולא מצטרפי עם נדבה.

והנה ברי"ף בדין תפלת ערבית רשות סיים ז"ל מיהו הנ"מ היכא דלא צלי ליה כלל אבל היכא דצלי ליה לתפלת ערבית כבר שוויהו עלייהו לחובה וכו', ואפילו למ"ד רשות חובה הוא דליתא אבל מצוה איתא והאידינא נהוג עלמא לשוויהו כחובה, והרמב"ם בפ"א שם כתב ז"ל ואין תפלת ערבית חובה כתפלת שחרית ומנחה ואעפ"כ נהגו וכו' להתפלל תפלת ערבית וקבלוה עליהם כתפלת חובה. ונראה דהשמיט הא דכתב הרי"ף דמשהתחיל להתפלל שוויהו חובה דהוי דין בעצמותה של התפלה דמשהתחיל להתפלל נעשית חובה מאליה, ולפ"ז התפלה בעצמה שניא היא מתפלת נדבה, והרמב"ם דסובר דתפלת ערבית בעצמותה הויא חד מינא עם תפלת נדבה, ע"כ השמיט וסיים רק הא דקבעוה כחובה ר"ל דנהגו להתפלל התפלת נדבה וכמו שנתבאר. **ועיין** עוד בפ"ג מהל' תפלה שכתב הרמב"ם ז"ל תפלת הערב אע"פ שאינה חובה המתפלל אותה זמנה מתחלת הלילה עד שיעלה עמוד השחר וכו' המתפלל תפלה קודם זמנה לא יצא ידי חובתו וחוזר ומתפלל אותה בזמנה וכו' ויש לו להתפלל תפלת ערבית של שבת בערב שבת קודם שתשקע החמה וכו' לפי שתפלת ערבית רשות. הרי להדיא דדעת הרמב"ם דתפלת ערבית דין רשות ודין נדבה עלה גם בשעה שמתפלל אותה. והיינו כטעמי דמצטרפת עם תפלת רשות ונדבה, וחד מינא נינהו. והראב"ד שם השיג וכתב שאין ראוי לעשות כן אלא לצורך שעה, והיינו כדעת הרי"ף, דלא הויא חד מינא עם נדבה ובשעת התפלה חוזרת להיות חובה מאליה וכמו שנתבאר.

אולם אשר יראה כדעת הראב"ד, דהנה בברכות דף כ"א [ע"א] אמר ר' יהודה אמר שמואל היה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל פוסק ואפילו באמצע ברכה וכו', ואמר ר' יהודה אמר שמואל התפלל ונכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שמתפללין אם יכול לחדש בה דבר יתפלל ואם לאו אל יתפלל, וצריכא דאי אשמעינן הכא משום דלא אתחיל בה אבל התם דאתחיל בה אימא לא צריכא. וכתב הרי"ף דהא דר"י אמר שמואל לא פליגא אדר' יוחנן דהלואי שיתפלל אדם כל היום כולו דהויא ג"כ ביכול לחדש קמיירי ואי לא אל יתפלל, ואפילו באמצע ברכה פוסק, אכן ברש"י בשם בה"ג פסק דהלכה כרבי יוחנן בספק התפלל וכו"י אמר שמואל בודאי התפלל. ומבואר בדעתם דר"י אמר שמואל ורבי יוחנן פליגי. וברמב"ם פ"א מהל' תפלה פסק וז"ל תפלות אלו אין פוחתין מהם אבל מוסיפין עליהם וכו' וכל אותן התפלות שמוסיף כמו מקריב נדבות לפיכך צריך לחדש דבר, הרי להדיא כדעת הרמב"ם דהא דצריך שיחדש דבר

עניני תפלה

התפלה המתמדת של הנשמה

א

התפלה המתמדת של הנשמה מתאמצת היא תמיד לצאת מן ההעלם אל הגילוי, להתפשט על כל כחות החיים של כל הרוח והנפש וכל כחות חיי הגויה כולה, והיא משתוקקת ג"כ לגלות את מהותה וכח פעולתה על כל הסביבה, על כל העולם והחיים, ולשם כך צריכים אנו לחשבונו-של-עולם שבא ע"י תורה וחכמה. ונמצא מתוך כך, שעבודת התורה כולה וכל חכמתה היא התגלותה המתמידה של תפלתה הכמוסה של הנשמה. נשמת כל חי תברך את שמך ד' אלהינו.

ב

אין התפלה באה כתקונה כ"אם מתוך המחשבה שבאמת הנשמה היא תמיד מתפללת. הלא היא עפה ומתרפקת על דודה בלא שום הפסק כלל, אלא שבשעת התפלה המעשית הרי התפלה הנשמית התדירית היא מתגלה בפעל. וזהו עידונה ועינוגה, הדרה ותפארתה, של התפלה, שהיא מתדמה לשובנה הפותחת את עליה הנאים לקראת הטל או נכח קרני השמש המופיעים עליה באורה, ולכן "הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו".

ג

התפלה מבקשת מהנשמה את תפקידה. כשעברו ימים ושנים בלא תפלה בכונה, מתקבצים בלב אבני-נגף רבים, שמרגישים על ידם כבדות-רוח פנימית. וכשרוח הטוב חוזר, ומתנת התפלה נתנת ממרומים, הולכים בכל תפלה ומתפנים אותם המכשולים, והסיכורים הרבים, אשר נקבצו בנחל הנובע של נשמת החיים העליונה, הולכים וסרים. ועם אותה העליה הנשמית, שהיא עולה בכל תפלה ביחש לערך זמנה, אחוזים ידועים באים בתור מרפא את חסרון העבר; אמנם לא בבת אחת נמנה החסרון, אבל הולך הוא ומתמלא, והצוהר של התפלה הולך ומגלה את אורותיו.

ד

התפלה היא מוציאה אל הפעל והאור, אל החיים הגמורים, את הנכמס בתהומות הנשמה. וכפי מדת טהרתו הפנימית של האדם, כה גדולה היא פעולת ההופעה של התפלה בהיות יוצא ממעמקיו הרצון הפנימי שלו, בהיותו פונה אל מקור חיי כל הנשמות וכל העולמים. גדולה ונפלאה היא פעולת בטויו על החיים. המלה הנגזרת, אור גדול שופע עמה. מאוצרות גנוזים של חיים עשירים ומשופעים בעשרם היא לקוחה. וכפי אותה המדה של החדירה הפנימית שלה, ככה גדולה היא התעופה האורית שהיא מגלה, מהוה ומולידה. בירור תביטוי מברר פרטי האורה, מגשם את המציאות בחפץ ברור ומסומן, והדברים הולכים ונעשים, ואי אפשר לתפלה שלא תעשה את רישומה. אם היא פועלת את פעולתה ע"פ המטרה הפרטית המסוימה שלה, או מסבבת דרכים רבים ומסובכים, — אלה הם מפלאות תמים דעים; אבל בכל אופן בנין עולם מלא מתגלה בתפלה, בין באותה הקבועה ומסודרת ושוה לכל נפש, בין באותה הפרטית הנובעת ממעמקי לבב כל יחיד וכל ציבור, לפי מצביו וצרכיו. יחד עם כל התכונות העולמיות, העליונות והתחתונות, עם כל ההשתלמות המעשית והחברתית, השכלית והמלאכותית, שהאדם הולך ומשתלם בהם, ומגיע באופן משופר להרחבת חייו והנעמתם, והעולם מסתדר בחצוניותו, ובאפנים ידועים גם בפנימיותו, תבא בראש כולם אותה ההסדרה הפנימית, ראש כל הגורמים לכל המאויים, — התפלה שתוסיף לתן כח ועצמה לכל הסתעפות החיים, לכל התכסיסים התרבותיים ושכלוליהם, ובבהירות ידע האדם לכוון את המניות של התפלה ושל המעשה, ושל התכללותם זה בזה. "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים".

ה

התפלה היא מעמקת בנו את ההרגשה העליונה הקדושה, שהיא התמצית של ספיגת אור חי העולמים שבנשמתנו, והיא זורעת בנו אורות קדושים מצמיחים פרי ישועה. ולא לנו האישים הבודדים, בתור פרטיותנו, לבד, אלא כל מה שהתפלה עושה היא עושה בעדנו ועמנו ביחושנו. לכל היש כולו, לכל החיים והמציאות, לכל ערכיהם, העבר, העתיד, וההווה. ומה נפלאו ההופעות, מה נשגבו ההתנוצצויות, ההולכות ומתגברות מכל תפלה, אפילו כשהיא עראית פרטית ומבודדה, וק"ו כשהיא קבועה, כללית וחברתית. היא נובעת מהמעין האלהי העליון שפל המרום והקדוש, כל הנשא והנשגב, בו כלולים וממנו נובעים, ואליו היא שבה באדירות כח, בחיל ובחוסן מלא קודש קדשים, ומוסיפה היא ברכה במעין החיים, מסרעפת היא את עץ החיים כולו ומפארת את ענפיו. פלגיו אשר ישקוהו מתחברים אלו באלו, ולשדים רבים ושונים, שכל אחד מלא זיו ונתרה,

ממלא נחלי עדנים, המספיקים אושר ותענוגי אצילות עולמים, מתאגדים יחד, והיו למקור ברכה לנהרי אהבת עולם ואהבה רבה וברכה ושלוש לכל היקום. ותפלת ישראל בהנשאה למרום הקודש, בהרכזה בארץ חמדת עולמים, ובמרום מכוון מקדש אלהי עולם, אדון כל המעשים, ב"ה, שטפי נהורים עוברים בכל עולמים, נשמות מרובכות מתחדשות בזיו של מעלה, והאידיאלים העליונים מתנשאים בגיאות קדושה, והכבוד העליון מתברך עדי עד. ברוך כבוד ד' ממקומו.

י

התפלה היא לנו, ולעולם כולו, הכרח גמור, וגם תענוג היותר כשר שבתענוגים. גלי הנשמה שלנו הולכים ושוטפים, הננו חפצים מעצמנו ומהעולם שלמות כזאת שאין המציאות המוגבלת יכולה לתן לנו, ומתוך כך הננו מוצאים את עצמנו שרויים בצרה גדולה, שדאבונה יכול להעביר אותנו על דעתנו ועל דעת קוננו. אבל קודם שיעבור זמן גדול, שיוכל שרטון זה להתגלם בקרבנו הננו באים ומתפללים. שופכים אנו את שיחנו ומתנשאים אנחנו לעולם של מציאות שלם בתכלית השלמות, ואז נעשה עולמנו הפנימי באמת שלם בתכלית השלמות, ודעתנו מתמלאת נחת, ואותו המשקל שהכרעתנו הפנימית פועלת על המציאות, שגם פנימיותנו היא אחת מחלקיה, מכריע גם את כל העולם כולו לכף זכות.

י

התפלה היא האידיאל של כל עולמים. כל ההויה כולה למקור חייה היא עורגת, כל צמח וכל שיח, כל גרגר חול וכל רגב אדמה, כל אשר בו חיים נגלים וכל אשר בו חיים כמוסים, כל קטני היצירה וכל גדוליה, שחקי מעל ושרפי קודש, כל הפרטיות שבכל יש, וכל כללותו, הכל הומה, שואף, עורג ושוקק לחמדת שלמות מקורו העליון, החי, הקדוש, הטהור והכביר. והאדם סופג את כל השקיקות הללו בכל עת ובכל שעה, והוא מתרומם ומתעלה בתשוקות קדשו, ובא תור הגילוי לתשוקות רוממות אל אלה בתפלה, המכה גלי אורה, היוצאת בחופש עזה בהגיון שיח קדשה למרחבי אל. מרומם הוא האדם בתפלה את כל היצור, מאחד הוא עמו את כל היש, מעלה את הכל, מרומם את הכל למקור חברכה ומקור החיים.